

TOSHKENT
FARMATSEVTIKA
INSTITUTI

TOSHKENT FARMATSEVTIKA INSTITUTINING
85 YILLIGIGA BAG'ISHLANGAN
“FARMATSEVTIKA SOHASINING BUGUNGI HOLATI:
MUAMMOLAR VA ISTIQBOLLAR”
MAVZUSIDAGI III XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMANI
MATERIALLARI

МАТЕРИАЛЫ III МЕЖДУНАРОДНОЙ НАУЧНО-
ПРАКТИЧЕСКОЙ КОНФЕРЕНЦИИ,
ПОСВЯЩЁННОЙ 85-ЛЕТИЮ
ТАШКЕНТСКОГО ФАРМАЦЕВТИЧЕСКОГО ИНСТИТУТА
«СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ ФАРМАЦЕВТИЧЕСКОЙ
ОТРАСЛИ: ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ»

ABSTRACT BOOK OF THE 3RD INTERNATIONAL
SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE DEDICATED
TO THE 85TH ANNIVERSARY OF THE
TASHKENT PHARMACEUTICAL INSTITUTE
“MODERN PHARMACEUTICS:
ACTUAL PROBLEMS AND PROSPECTS”

85 YIL
TOSHFARMI
1937-2022

TOSHKENT - 2022

сифатида Мунье бўйича тайёрланган Драгендорф эритмасидан фойдаланилди. Олинган натижалар биологик объектлар ва биологик суюқликлардан ажратиб олинган верапамилни аниқлашда тадбиқ этилди ва ушбу дори воситасидан ўткир захарланиш содир бўлганлиги тасдиқланди.

ДИАЗОЛИННИ БИОЛОГИК ОБЪЕКТЛАРДАН АЖРАТИБ ОЛИШ ВА УНИНГ СУД-КИМЁВИЙ ТАҲЛИЛИ

Д.С. Избосарова, Ш.Н.Бердиярова

Республика суд-тиббий экспертиза илмий – амалий маркази Тошкент вилоят филиали, Тошкент ш., Ўзбекистон Республикаси
e-mail: toshvilsteb@mail.ru

Долзарблиги: диазолинни таъсир этувчи моддаси: мебгидролин. Мавсумий ва аллергия ринит, поллиноз, эшакем, овқат ва дори аллергияси тери кичишиши билан кечувчи дерматозлар (экзема, нейродермит)ни олдини олиш ва даволашда қўлланади. Препаратни юкори дозаларда қўлланилганда, ноҳўя ҳолатларни кучайиши кузатилади ва бундай ҳолларда препаратни бекор қилинади, симптоматик даволаш ўтказилади. Симптомлари: онгни чалкашиши, уйқучанлик, ҳаракат координациясини бузилиши, оғиз куриши.

Тадқиқотнинг мақсади: РСТЭИАМ Тошкент вилоят филиали суд-кимё бўлимига 15 ёшли Т.Д. исмли киздан олинган ошқозон ювиндиси ва пешоби текшириш учун келтирилди. Иш тафсилоти бўйича 15 ёшли Т.Д.исмли киз суиқасд мақсадида 4 дона диазолин таблеткасини ичган. Диазолинни биологик объектлардан ажратиб олиш ва унинг суд-кимёвий таҳлили мақсад килиб олинди.

Усул ва услублар: ошқозон ювиндиси ва пешоб таркибидан диазолинни ажратиб олиш. 10 мл ошқозон ювиндиси ва 20 мл пешоб алоҳида колбаларга солиниб, тўйинган натрий бикарбонат эритмаси билан мухити рН=7-8 га келтирилди. Сўнгра уч марта ҳар сафар 10 млдан хлороформ билан экстракция қилинди. Хлороформ қаватлари умумлаштирилди ва 5 гр сувсизлангирилган натрий сульфат сақлаган филтёр қоғоздан ўтказилди. Хлороформли ажралмалар хона ҳароратида қуруқ қолдиқ қолгунча учирилди. Қолдиқлар (ошқозон ювиндиси ва пешобдан ажратиб олинган) 2 млдан хлороформда эритилди. Хлороформли эритмалар 0,5 мл қолгунча буғлатилди.

Диазолинни ЮҚХ усулида аниқлаш. Хроматографик пластинканинг старт чизиғига биринчи нуқтага ошқозон ювиндисидан ажратиб олинган хлороформли эритма, ундан 2см масофада пешобдан ажратиб олинган хлороформли эритма ва учинчи нуқтага таққословчи сифатида диазолин эритмасидан бир неча томчи томизилди. Пластинка хона ҳароратида қуритилди ва диоксан – хлороформ – ацетон - 25% аммиак (47,5:45:5:2,5) буғлари билан тўйингирилган хроматографик системага туширилди. Намлик старт чизиғидан 10 см кўтарилгач, пластинка камерадан олинди ва хона ҳароратида қуритилди. Ультрабинафша нури ёрдамида қаралганда, таққословчи диазолин эритмаси томизилган қисмда ва текширилувчи (ошқозон ювиндиси ва пешобдан ажратибдан ажратиб олинган)хлороформли эритмалар томизилган қисмларда бир хил нур товганиши кузатилди.

Натижалар: хроматографик пластинкага висмут йодиднинг калий йоддаги эритмаси пуркалганда, таққословчи ва текширилувчи эритмалар томизилган қисмларда бир хил $R_f = 0,70-0,72$ га тенг бўлган зарғалдоқ рангли доғ ҳосил бўлди.

Диазолиннинг ранг ҳосил қилувчи реакциялари:

1) 2 мл дан 2 та (ошқозон ювиндиси ва пешобдан олинган) хлороформли эритмалар чинни товоқчаларга ўтказилди ва қуритилди. Сўнгра қолдиқлар устига 2 мл концентранган сульфат кислота ва 0,01г натрий нитрит солинди. 1-2 дақиқадан сўнгра чинни товоқчаларда сиёҳ ранг ҳосил бўлди.

2) 2 мл дан 2 та (ошқозон ювиндиси ва пешобдан олинган) хлороформли эритмалар чинни товоқчаларга ўтказилди ва қуритилди. Сўнгра қолдиқлар устига 5 мл иссиқ ишқор эритмаси солинди ва ажратгич воронкага ўтказилди. Устига 5мл сув ва 20 мл эфир солиниб, чайқатилди. Эфир қисми ташлаб юборилди. Сувли қисмига натрий хлорид қўшиб турилди ва чўкма ҳосил бўлди.

Хулосалар: диазолин дори моддасидан захарланиш ҳолатларида биологик объектлардан диазолинни ажратиш ва текширишнинг янгича услуби натижаларини экспертиза амалиётига тадбиқ этиш, экспертиза ва текширувларнинг сифати ва ишончлилиқ даражасини оширишга хизмат қилади.

BFQ LAR BILAN ZAXARLANISH HOLATLARIDA KIMYO-TOKSIKOLOGIK TAHLIL USULLARINI QO'LLASH

Toshpo'latov B.S., Zulfikariyeva D.A.

Toshkent farmatsevtika instituti, Toshkent sh., O'zbekiston Respublikasi
e-mail: zulfidil@mail.ru

Dolzarbliги: so'nggi paytlarda biologik faol qo'shimchalarni iste'mol qilish sog'lom turmush tarzining (STT) bir qismiga aylandi: oziq-ovqat qo'shimchalarini iste'mol qiluvchi beshtadan to'rttasi sog'lom turmush tarzini olib borishni muhim deb biladi, deb ta'kidlaydi DSM. Iste'molchilarning deyarli yarmi sog'lig'ini saqlash uchun vitaminlar sotib oladi, 41% sog'lom turmush tarzi uchun tabiiy mahsulotlar uchun ortiqcha to'lashga tayyor. Iste'molchilarning oziq-ovqat qo'shimchalariga munosabati o'zgarib bormoqda: ular endi barcha kasalliklar uchun mo'jizaviy davo sifatida

qabul qilinmaydi, endi ular mikroelementlar, vitaminlar manbai va tanani umumiy mustahkamlash uchun vositadir. Biologik faol oziq-ovqat qo'shimchalari haqida ko'plab afsonalar mavjud. Bioaktiv oziq-ovqat qo'shimchalari Rossiya yaqin tibbiy tovarlar va xizmatlar bozorida muhim o'rin tutadi. Bu narx bilan bog'liq - ko'pincha biologik faol qo'shimchalar dori-darmonlarga qaraganda arzonroq va "kimyo" emas, balki "tabiiy" ni tanlash tendentsiyasi. Biologik faol oziq-ovqat qo'shimchalari (BFQ) - bu oziq-ovqat bilan bevosita qabul qilish yoki oziq-ovqat mahsulotlariga kiritish uchun mo'ljallangan biologik faol moddalar va ularning tarkibi. biologik faol qo'shimchalar oziq-ovqat, ular dori emas. Ular biologik faol moddalarning (vitaminlar, minerallar, aminokislotalar) qo'shimcha manbai sifatida ularning yetishmasligini bartaraf etish va parhezni optimallashtirish uchun ishlatiladi.

Tadqiqotning maqsadi: oziq-ovqat qo'shimchalari bilan zaharlanish holatlarini o'rganish va YuQX skrining yordamida ba'zi alkaloidlarni dastlabki tahlil qilish uchun yagona uslubini ishlab chiqish.

Usullar va uslublar: butun dunyodagi ko'plab oziq-ovqat qo'shimchalari ishlab chiqaruvchilari nafaqat tasdiqlangan terapevtik ta'sirga ega o'simlik xom ashyosidan, balki harakat tamoyili o'rganilmagan, shuningdek, xavfli va oddiygina zaharli moddalardan ham foydalanadilar. Qo'shma Shtatlarda giyohvand moddalarni qaytarib olishning yarmidan ko'pi ruxsat etilmagan ingredientlarni o'z ichiga olgan biologik faol qo'shimchalardir. Biologik faol qo'shimchalar ko'pincha sog'liq uchun xavflidir (tarkibida kuchli moddalar, ba'zi hollarda hatto giyohvand moddalar yoki psixotrop dorilar mavjud). Xususan, bozorga yangi moddalarni oziq-ovqat qo'shimchalari ko'rinishida olib kelish va kelajakda bu moddalarni dori sifatida ro'yxatdan o'tkazish odatiy holdir. Shunday qilib, potentsial yuqori faol va hatto zaharli moddalar oziqovqatga o'xshash "salomatlik" mahsuloti brendi ostida darhol foyda olish uchun bozorga chiqariladi. Ommaviy axborot vositalari ko'pincha semirishni davolashda qo'llaniladigan biologik faol qo'shimchalar, amfetamin va uning hosilalari, diuretiklar va laksatiflarning ba'zi kuchli dorilari topilgani haqida xabar berdi. Biologik faol qo'shimchalar dorilar bilan o'zaro ta'sir qiladi, ularning ta'sirini susaytiradi yoki kuchaytiradi. Oziq-ovqat qo'shimchalari ko'pincha dori sifatida qabul qilinganligi sababli, bu odamning tibbiy yordamga murojaat qilishda kechikishiga olib keladi, bu esa uning holatida qaytarilmas o'zgarishlarga olib keladi. AQSh statistik ma'lumotlariga ko'ra, har yili 23 ming qo'ng'iroqlar parhez qo'shimchalarini qabul qilishning nojo'ya ta'siri bilan bog'liq. Bu holatlarda sud-tibbiy ekspertizasini o'tkazish tezkor usullarni taqozo etadi. Izlanishlarimiz natijasida BFQlar tarkibida uchrashi mumkin bo'lgan alkaloid saqlovchi o'simliklarni aniqlash uchun tahlil usullari o'rganildi. Bunda qulay usullardan biri YuQX skrining usuli bo'lib turli alkaloidlar uchun tahlil sharoitlari ishlab chiqildi.

Natijalar: atropin, skopolamin, kapsitsin, koniin, teofillin alkaloidlari uchun xloroform-atseton-dietilamin (50:30:2) nisbatdagi aralashmasi; xelidonin, sangvinarin, berberin alkaloidlari uchun butanolsirka kislotasi-suv (40:10:10) nisbatdagi aralashmasi qo'zg'aluvchi faza sifatida taklif etildi. Barchasining hosil qilgan dog'larini ochuvchi reaktiv sifatida Dragendorf reaktiv taklif etildi. Ishlab chiqilgan usullar biologik suyuqliklar va biologik ob'ektdan ajratilgan alkaloidlarni tozalash uchun tavsiya etildi. Olingan natijalar o'rganilayotgan o'simliklarning alkaloidlarini aniqlash va tozalash uchun ishlab chiqilgan YuQX skrining usulining mosligini ko'rsatdi.

Xulosalar: o'rganilgan xorijiy va mahalliy normativ hujjatlar va xun takviyeleri bilan zaharlanish holatlarini kimyoviy-toksikologik tahlil qilish bo'yicha adabiyotlar ma'lumotlari asosida mavjud ma'lumotlarni tizimlashtirishga yondashuv taklif qilindi. Oziq-ovqat qo'shimchalarini ishlab chiqarishda sertifikatlash shartlarini qayta ko'rib chiqish kerak. Qo'shimchalarning tarkibi va tozaligini diqqat bilan tekshirish odamlarning xavfsizligiga yordam beradi. O'simliklardan, biologik suyuqliklardan (qon, siydik, oshqozonni yuvish), shuningdek, biologik ob'ektlardan (murdaning ichki a'zolari) ko'plab xun takviyalarining bir qismi bo'lgan o'simlik alkaloidlarini ajratib olishning optimal usullari ishlab chiqilgan va ularni amalga oshirish uchun tavsiya etiladi. amaliyot. Har bir o'simlik alkaloidini turli ob'ektlardan ajratilgan balast moddalaridan tozalash uchun optimal YuQX skrining texnikasi va ba'zi alkaloidlar uchun elutsiya texnikasi ishlab chiqilgan. O'tkir zaharlanish holatlarida ekspress tahlil qilish uchun YuQX skrining usulidan foydalanish imkoniyati qayd etildi.

МАРШАЛ ИНСЕКТИЦИДИДАН ЗАҲАРЛАНИШ ҲОЛАТЛАРИДА БИОЛОГИК ОБЪЕКТДАН АЖРАТИБ ОЛИШ ВА ИДЕНТИФИКАЦИЯ ҚИЛИШ

Бердиярова Ш.Н., Усманиева З.У

Республика суд-тиббий экспертиза илмий-амалий марказининг Тошкент вилояти филиали суд-кимё бўлими, Тошкент ш., Ўзбекистон Республикаси
Тошкент фармацевтика институти, Тошкент ш., Ўзбекистон Республикаси
e-mail: toshvilsteb@mail.ru

Долзарблиги: инсектицидлар лотинча insectum-хашорат, caedo-ўлдираман деган маънони билдиради. Амалиётда қишлоқ хўжалигида ишлатиладиган инсектицидлардан заҳарланиш ҳолатлари тез-тез учраб турибди. Ана шундай заҳарли таъсир кўрсатадиган инсектицидлардан Маршал ошқозон-ичак тизими бўйича тез ва узоқ таъсир этадиган системали инсектицид ҳисобланади. Бу инсектициднинг асосий таъсир этувчи моддаси карбосульфан бўлиб, эмульсия концентрати ҳолида чиқарилади. Кенг спектрли таъсирга эга. Қишлоқ хўжалигида ундан ногўғри қўллаш оқибатида заҳарланиш ҳолатлари учраб турибди. РСТЭИАМ Тошкент вилоят филиали суд-кимё бўлимига Маршал инсектицидидан заҳарланиб вафот этган уч ёшли А.А.В.исмли боланинг ички аъзо бўлақлари келтирилди.

Тадқиқотнинг мақсади: маршал инсектицидини биологик объектлардан ажратиб олиш ва унинг суд-кимёвий таҳлили мақсад қилиб олинди.

EFFECT OF TALATIZAMINE ON MITOCHONDRIAL LIPID PEROXIDATION //Muratova D.Kh., Asrarov M.I.....	349
INHIBITORY EFFECT OF LUTEOLIN-7-METHYLETHER IN ESTROGEN BIOSYNTHESIS ON HUMAN OVARIAN GRANULOSA CELLS //Azimova B.J., Wang Fei.....	349

7-SEKSIYA. SUD VA KLINIK TOKSIKOLOGIYA.
СЕКЦИЯ-7. СУДЕБНАЯ И КЛИНИЧЕСКАЯ ТОКСИКОЛОГИЯ.
SECTION-7. FORENSIC AND CLINICAL TOXICOLOGY.

XROMATOSPEKTROFOTOMETRIK USULDA INDAPAMID DORI VOSITASINING SIFAT VA MIQDORINI ANIQLASH //Abdullabekova N.A., Usmanaliyeva Z.U.....	351
МЕТОДИКА ЭКСПЕРТНОГО ИССЛЕДОВАНИЯ МАЛЫХ КОЛИЧЕСТВ МЕФЕДРОНА С ПОМОЩЬЮ ИК-СПЕКТРОФОТОМЕТРИИ //Ташпулатов А.Ю., Абдуллаева М.У., Халилова Н.Ш., Сидаметова З.Э., Олимов Н.К.....	352
МЕТАПРОЛОЛ ДОРИ ВОСИТАСИ БИЛАН ЗАҲАРЛАНГАНДА, ТАҲЛИЛ ОБЪЕКТЛАРИДАН АЖРАТИБ ОЛИШ //Холикова З.А.....	352
АМЛОДИПИН ДОРИ ВОСИТАСИ БИЛАН ЗАҲАРЛАНГАНДА, ТАҲЛИЛ ОБЪЕКТЛАРИДАН АЖРАТИБ ОЛИШ //Холикова З.А., Олимов Х.К.....	353
FORENSIC TOXICOLOGICAL STUDY OF ENALAPRIL BY CHROMATO-MASS SPECTROMETRY //Abdullayeva M.U., Khalilova N.Sh., Tashpulatov A.Yu., Raximova D.A., Olimov N.K.....	354
МЕТОДИКА ЭКСПЕРТНОГО АНАЛИЗА СЛЕДОВЫХ КОЛИЧЕСТВ НЕИЗВЕСТНОГО ВЕЩЕСТВА НА ПРЕДМЕТАХ-НОСИТЕЛЯХ //Абдуллаева М.У., Халилова Н.Ш., Ташпулатов А.Ю., Олимов Н.К., Сидаметова З.Э.....	354
UV-СПЕКТРОФОТОМЕТРИК USULDA KETOTIFENNI SIFAT VA MIQDORIY TAHLILI //Kamolova S.G., Usmanaliyeva Z.U.....	355
BIOSUYUQLIKLARDAN LEVAMIZOLNI TDSIS USULDA TAHLILI //M.S.Abdug'afforoy, Z.U.Usmanaliyeva.....	355
ANALYSIS BY GAS LIQUID CHROMATOGRAPHY OF THE SOLVENT USED FOR DISSOLVING VARNISH AND PAINTS //Z.A.Yuldashev, M.I.Nurmatova.....	356
БАКЛОСАН ПСИХОТРОП МОДДАСИНИ ИК-СПЕКТРОФОТОМЕТРИЯ УСУЛИ ЁРДАМИДА АНИҚЛАШ //Халилова Н.Ш., Бонсхўжаева А.А., Абдуллаева М.У.....	357
СУД-КИМЁ АМАЛИЁТИДА ВЕРАПАМИЛ ДОРИ ВОСИТАСИДАН ЗАҲАРЛАНИШ //Н.М.Мирзарахмонова, М.И.Нурматова.....	358
ДИАЗОЛИННИ БИОЛОГИК ОБЪЕКТЛАРДАН АЖРАТИБ ОЛИШ ВА УНИНГ СУД- КИМЁВИЙ ТАҲЛИЛИ //Д.С. Избосарова, Ш.Н.Бердиярова.....	359
BFQ LAR BILAN ZAXARLANISH HOLATLARIDA KIMYO-TOKSIKOLOGIK TAHLIL USULLARINI QO'LLASH //Toshpo'latov B.S., Zulfikariyeva D.A.....	359
МАРШАЛ ИНСЕКТИЦИДИДАН ЗАҲАРЛАНИШ ҲОЛАТЛАРИДА БИОЛОГИК ОБЪЕКТДАН АЖРАТИБ ОЛИШ ВА ИДЕНТИФИКАЦИЯ ҚИЛИШ //Бердиярова Ш.Н, Усманиева З.У.....	360
ПАМЕТОКСАМ PESTITSIDINI MIKROKRISTALOSKOPIK TAHLILI //Zulfikariyeva D.A., O'rinboeva I.R.....	361
ТОКСИЧНОСТЬ СУММ ПОЛИСАХАРИДОВ ИЗ БУТОНОВ И ПЛОДОВ <i>CAPPARIS</i> <i>SPINOZA</i> //Ф.М. Гурсунходжаева, Р.А. Ботиров, А.А. Азаматов, Д.М. Саидходжаева, А.З. Садиков, Ш.Ш. Сагдуллаев.....	362
ИЗУЧЕНИЕ ОСТРОЙ ТОКСИЧНОСТИ МЕЛАНИНА, ВЫДЕЛЕННОГО ИЗ ОБОЛОЧЕК СЕМЯН КАШТАНА КОНСКОГО (<i>AESCVLUS HIPPOCASTANUM L.</i>) //Азимова Л.Б., Филатова А.В., Выпова Н.Л., Абрекова Н.Н., Тураев А.С.....	363
РАЗРАБОТКА МЕТОДИКИ ЖИДКОСТНОЙ ХРОМАТОГРАФИИ В ХИМИКО- ТОКСИКОЛОГИЧЕСКОМ ИССЛЕДОВАНИИ АМЛОДИПИНА //Мусабеков Ж.Т., Серикбаева А.Д., Ордабаева С.К.....	364
МЕТОД RVL В ПОДГОТОВКЕ КВАЛИФИЦИРОВАННЫХ СПЕЦИАЛИСТОВ В	

